

Derleme Makale / Review Article

Ayn Rand İçin Dünyadaki Kötülüklerin Kaynağı: Altruizm¹*The Source of Evil in the World for Ayn Rand: Altruism*Serkan Şükrü YILDIRIM ² & Hakan GÜNDOĞDU ³

Geliş/Received: 12.12.2022

Kabul/Accepted: 17.03.2023

Öz

Etik tartışmaların odağında yer alan sorulardan biri 'davranışlarımızın temel güdüleyicisi nedir ya da ne olmalıdır?' sorusudur. Bu soruya cevap arama çabasında 'egoizm' ve 'altruizm' farklı bakış açılarına sahiptir. Ayn Rand, rasyonel egoizmin kendini feda etmeye değil, akla dayandığını, oysa akla dayanan hiçbir tarafı olmayan altruizmin en yüksek ahlaki görevinin kendini feda etmek olduğunu savunur. Rand, bu nedenle altruizmin insan doğasına ve hayatına zarar veren bir yaklaşım olduğunu iddia eder. Rand'ın amacı rasyonel bir ahlak felsefesi ortaya koyabilmek için problemin temelini inmek, objektif gerçekliklere ve nedenselliklere dayanan bir ahlaki sistem geliştirmek, yanlış anlamlar yüklendiğini düşündüğü egoizmin gerçek anlamını ortaya çıkarmaktır. Ancak Rand'ın altruizm ile ilgili tespitlerinin geçerliliği tartışmaya açık bir konu olarak karşımızda durmaktadır çünkü insanların günlük hayatlarında hiçbir karşılık beklemeden birbirlerine maddi ve manevi destek olmaları sıkça gözlenen bir davranıştır. Yakın zamanda yapılan sosyolojik, psikolojik ve hatta biyolojik çalışmalar insanda altruizmin de egoizm kadar doğal olduğunu ortaya koymuştur. Makalede Ayn Rand'ın altruizm eleştirisine yer verilecek, düşüncelerinin geçerliliği sorgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: Özgecilik, Rasyonel egoizm, Objektivizm, Fedakârlık, Ahlak

Abstract

One of the questions at the centre of ethical debates is 'what is or should be the basic motivation for our behaviour?' While seeking an answer to this question, 'altruism' and 'egoism' have different perspectives. Ayn Rand argues that rational egoism is based on reasoning, not self-sacrifice, whereas, the highest moral duty of altruism, which has no rational side, is self-sacrifice. For this reason, Rand claims that altruism is an approach that is harmful to human nature and life. While arguing for a rational moral philosophy, Rand aims to get to the root of the problems, develop a moral system based on objective realities and causality, and reveal the true meaning of egoism which she thinks is full of misunderstandings. However, the validity of Rand's arguments on altruism remains controversial because it is a common behavior that people frequently support each other financially and morally in their daily lives without expecting anything in return. Recent sociological, psychological, and even biological studies have revealed that altruism is as intrinsic as egoism in humans. In the article, Ayn Rand's critique of altruism will be explained, and the validity of her thoughts will be examined.

Keywords: Altruism, Rational egoism, Objectivism, Altruism, Morality

¹ Bu makale "Ayn Rand'ın Objektivizm Felsefesi Üzerine Bir Değerlendirme" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

² Doktora öğrencisi., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe Bölümü.

E-posta: cogito.ser@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3440-8755

³ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü. E-posta: hakan.gundogdu@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1561-856X

Önerilen Atıf/Suggested Citation: Yıldırım, S.Ş. & Gündoğdu, H. (2023). Ayn Rand İçin Dünyadaki Kötülüklerin Kaynağı: Altruizm. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 76-93.

1. GİRİŞ

Günlük hayatımızda verdiğimiz kararlar ve davranışlarımız ahlaki değere sahiptir ve kimse ahlaki bağlamın dışında değildir. Bu ahlaki bağlam üzerine yapılan düşünsel ve etik çalışmalarda birçok teori ortaya atılmıştır.

Bu felsefi çalışmalar ve teoriler bağlamında, etik ilkelere dayanan ve tartışmalı olan bir konu, insan davranışlarının altında yer alan temel güdüleyicinin ne olduğudur? Bu sorunun “egoizm (bencillik) ve altruizm (özgecilik)” cephesinden farklı tez ve argümanlarla ele alınmaları yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir. Egoizm; kişinin kendi benine ve kendi çıkarlarına düşkünlük göstermesi, başkalarını dikkate almadan yalnızca kendisini, kendi iyiliğini, refahını ve mutluluğunu düşünmesidir (Cevizci, 2000, s.43). Örneğin Thomas Hobbes, insanın tüm eylemlerinin “ben sevgisi” tarafından belirlendiğini savunur. Diğer yandan altruizm, insanlığı çıkar gözetmeden sevme, kişinin kendisini başka insanların ve toplumun refahına, genel iyiliğine adanması tavrıdır. Başkalarının iyiliğini temele alan, iyi niyetli, hoşgörülü ve yardımsever olmayı bir tavır olarak ön plana çıkaran, “başkası için yaşamak” formülüne göre davranmayı öneren ahlak anlayışıdır (Cevizci, 2000, s.261-262).

Ayn Rand, felsefe tarihinde yer alan bu ve benzeri birçok yaklaşımı eleştirir. Ona göre, insanın bir değerler sistemine niçin ihtiyaç duyduğu sorusuna, rasyonel, objektif bir cevap bu zamana kadar verilmemiş, henüz hiçbir filozof keyfi olmayan, saf, akılcı bir ahlak sistemi geliştirememiştir (2010, s.13). Bu nedenle Rand, problemin temeline inmeyi, rasyonel, objektif gerçekliklere ve nedenselliklere dayanan ahlaki bir sistem geliştirmeyi ve özellikle “egoizm”e yönelik yanlış değerlendirmeleri düzeltmeyi amaç edinmiştir. Bu doğrultuda iyinin tabiatı konusunda üç temel teori tespit eder.

Bunlardan ilki olan *intrinsik* (yaratılışçı) teori, iyinin belirli şeylerin ve eylemlerin doğasında bulunduğunu savunan teoridir. Dolayısıyla iyi kendi başına iyidir ve insan bilincinden bağımsızdır. İyi kavramı ondan yararlananlardan ayrıdır. Değer kavramı da onu değerlendirenlerden ayrıdır. İyi, gerçeklikle bir ilişki kurmadan ortaya çıkar. İyinin insan zihninin bir ürünü olduğunu iddia eden sübjektivist teoriye göre iyinin gerçeklikle hiçbir ilişkisi yoktur. Son teori olan objektivist teoriye göre ise iyi, insan bilinci tarafından rasyonel bir değer standardına göre realitenin değerlendirilmesidir. Bu teori, iyiyi ondan yararlananlardan, değeri amaçtan, insanın eylemlerini aklından ayrı görmez (Rand, 2004, s.19-20).

Rand, objektif teoriyi benimser ve rasyonel ahlaki sistem ile çelişen, sübjektivist ve fedakârlığa dayanan ahlak anlayışlarını eleştirir. İnsanın değer sistemine, ahlaki bir koda neden ihtiyaç

duyduğunu açıklayarak etik ilkelerini ortaya koyar. Ahlaki kodların belirlenen standartlara uygun ve kabul edilebilir davranışların özelliklerini ortaya çıkarma gayreti içinde olma olarak tanımlanabildiği (Bektaş, 2008, s.5) göz önüne alınırsa Rand'ın bu yöndeki çabası anlaşılabilir.

2. AYN RAND'IN ALTRUİZM ELEŞTİRİSİ

Rand, objektivist etik ilkelerini, önce romanlarında tasvir etmiş, daha sonra ise objektivist etik, ilke ve ideallerin temellerini gösteren makaleler kaleme almıştır. Bu bağlamda Rand, etik anlayışına bir giriş niteliğinde olan *Atlas Silkindi* adlı eserinde çağının etik sorunlarını John Galt adlı roman kahramanı üzerinden dile getirir. Galt, üreticiliği ve akılcılığı simgeleyen bir karakterdir ve ahlaki krizin nedeninin insan yapısı olmadığını dile getirir. Ona göre kötülüklerin nedeni aslında ahlaki hiç tanımamış olan fedakârcı, mistik ve toplumcu zihniyettir. Bu durumdan kurtulmanın yolu tanımadıkları ahlaki keşfetmektir. Rand var olan bu tabloyu fedakârcı anlayışa hitaben John Galt'ın şu sözleriyle eleştirir:

Bu çağın manevi kriz çağı olduğu söylendi size. Bunu siz de kendinize söylediniz. Yarı korkuyla, yarı bu sözlerin bir anlam taşımamasını umarak. Dünyayı insanların günahları mahvediyor diye haykırdınız; insan yapısını suçladınız, talep ettiğiniz sevapları insanların gerçekleştirmemesine kızdınız. Sizin gözünüzde değer demek, fedakârlık demek olduğu için, peş peşe gelen her felakette yeni fedakârlıklar istediniz. Ahlaka geri dönüş adına, ıstıraplarımızın nedeni olan kötülükler diye nitelediğimiz şeyleri feda ettiniz. Adaleti acımaya feda ettiniz. Bağımsızlığı birliğe feda ettiniz. Mantiği inanca feda ettiniz. Serveti ihtiyaca feda ettiniz. Öz saygıyı kendini inkâr etme eğilimlerine feda ettiniz. Mutluluğu da göreve feda ettiniz (2006, s.1023).

Rand, bu tespitleriyle sonu gelmiş bir ahlaki kodun haberini vermektedir. Ona göre, fedakârcılığı savunan ahlak anlayışı dünyadaki kötülüklerin, ahlaki problemlerin nedenidir ancak fedakârcı anlayış problem olarak insan yapısını görmektedir. Kötülüklerden kurtulmak için de çare olarak akıl, adalet değil fedakârlık görülmekte hatta fedakârlık bir erdem olarak sunulmaktadır. Yüzyıllarca ahlak anlayışı telkinleriyle insan hayatı Tanrı'ya ya da komşulara adanmakta, cennet ya da beceriksiz insanlar için fedakârlıklar beklenmektedir. Rand, görünüşte farklı söylemlere sahip gibi gözükken bu anlayışların hepsinin insanın aklını ve öz çıkarlarını teslim noktasında aslında aynı görüşte olduklarını şu sözlerle dile getirir: “Ahlaki olanla pratik olanın birbirinin tersi olduğu, ahlakın mantık alanında olmadığı, inancın ve gücün alanında olduğu yolunda da görüş birliği içindeydiler. Rasyonel ahlakın mümkün olmadığını, mantıkta doğru veya yanlış diye bir şey olamayacağını, mantık alanında ahlaklı olmak için bir sebep bulunmadığını her iki taraf da ileri sürüyordu” (2006, s.1025).

Ancak Rand'a göre insan hayatı kendine aittir ve iyi olanda onu yaşatmaktır. İnsan rasyonel bir varlık olarak iradesiyle seçimlerde bulunabilir ve bu seçimler için de bir rehber ihtiyacı vardır ki bu rehber değerdir. Ona göre değer, kişinin kazanmak ve muhafaza etmek için uğrunda

eyleme geğtiği Őeydir. Bir değerden söz edebilmek için alternatiflerin var olması gerekir. Değer kazanmak ve onu korumak için atılan adımlar ise “iyi eylem” olarak adlandırılır. Rand’a göre değer kavramını mümkün kılan hayat kavramıdır ve canlılar için evrendeki tek alternatif var olmak ya da olmamaktır (2006, s.1026). Bu doğrultuda insan kendi iradesiyle değer sistemini oluŐturur. Bunun için de akla ve mantığa uygun bir çaba içinde olmak gerekir. Rand’ın deyiŐiyle: “Her saatte ve her konuda temel ahlaki seğimimiz budur: Düşünmek mi düşünmemek mi, var olmak mı olmamak mı, A mı yoksa değer mi, kimlik mi yoksa sıfır mı?” (2006, s.1032). Dolayısıyla bütün değerlerin ön koşulu var olmak veya var olmamak alternatifidir. Bu alternatifle karşı karŐıya kalmayan bir varlık amaçları takip etmez. Rand’ın bu konudaki görüŐünü somutlaŐtırmak için kendisine ait olan “ölümsüz robot” örneğini vermek yerinde olacaktır:

...hareket eden ve eylemde bulunan, ama hiçbir Şekilde değerimeyen, kendisine zarar verilemeyen, yaralanmayan ve hasar verilemeyen, ölümsüz, yok edilemez bir robotun varlığını hayal etmeye çalıŐın. Böyle bir varlık herhangi bir değere sahip olamaz, onun kazanacak veya kaybedecek hiçbir Şeyi olamaz, herhangi bir Şeyi kendisinden yana veya kendisine karşı olarak refahına hizmet eden veya onu tehdit eden, çıkarlarına hizmet eden veya onları bozan bir Şey olarak göremez. Onun herhangi bir amacı da olamaz (2010, s.16).

Rand’ın örnekte yer verdiği robot hayat ve ölüm alternatifi ile karşı karŐıya olmadığından, varlığını devam ettirmek için bir eyleme gereksinim duymaz. İnsanın ihtiyacı niteliğinde olan Őeylere ya da başka bir ifadeyle fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlara karşı ilgisiz durumdadır. Hiçbir Şey onun ağısından bir farklılık yaratmamaktadır. Bu yüzden amaca yönelik bir davranışta bulunmaz. Kısacası “var olmak ya da olmamak” onun için söz konusu değerdir.

Rand’a göre değer yaratmak için var olmak veya var olmamak alternatifi ile karşı karŐıya olan insanın nasıl ki doğuştan gelen, otomatik bir bilgisi yoksa doğuştan gelen bir değer yargısı da olamaz. İnsan biliŐsel ve duygusal bir mekanizma, potansiyelle dünyaya gelir. Ancak her iki mekanizma da doğuştan boŐ bir levha gibidir. Onların iğerini belirleyen biliŐsel fakültesi, zihnidir (Binswanger, 1988, s.200). Rand, değerlerin oluŐmasında insan iradesinin belirleyici olduğunu, insanın kendine gerekli olan değerleri kendisinin bulup hayata geğerirmek zorunda olduğunu söyler (2006, s.1027).

Rand; insanı özgür iradeye sahip, düşünün ve seçim yapan -ki ona göre düşünme de bir seğimdir- çabalayan, evrenle ilgili büyük Őeyler başarabilecek kahraman bir varlık olarak ele almaktadır (2006, s.1027). O, insanın bilgi ya da zevk için yöneldiği dünyanın ona potansiyel olarak verildiğini ancak bu potansiyelin kendi akli ve özgür istenci ile keŐfedilip öğrenilmesi ve üretilmesi zorunluluğuna vurgu yapar. Öyle ki “Potansiyel, çok üstün bir bilinçtir fakat o bujisiz bir makinedir; bujisi, çalıŐtırıcısı ve sürücüsünün insanın kendi iradesi olmak zorunda

olduğu bir makinedir. Onu nasıl kullanacağını keşfetmek ve sürekli olarak faaliyette tutmak zorunda olan kişinin kendisidir.” (2010, s.26) Dolayısıyla akıl, bilgi, bilinç ve seçim kavramları çok önemlidir. Bilinçli bir canlının hayatta kalma aracı bilgidir. İnsan bilinçli olmayı tercih etme noktasında özgürken, bilinçli olmayışının sonucuna katlanmak zorundadır ki bu sonuç kendisini yok etmek olacaktır (2010, s.26-27).

Rand objektivizm olarak adlandırdığı felsefesini ortaya koyarken insan iradesinin belirleyici bir etken olduğunu her defasında dile getirir. Ancak ona göre, herhangi bir eylemi kişinin kendisinin seçmiş olmasının yani kendi bağımsız yargısının, o eylemi ahlaki kılacağı anlamına gelmediğini de ekler. Ona göre, bu noktada rasyonel ilkelerin rehberliğine yani akla ve mantığa ihtiyaç vardır. Akıldışı kaprislerle hareket eden bir insan mutluluğu elde edemez. Tabii ki insanın akıldışı ve rastgele tercihlerde bulunma özgürlüğü vardır. Ancak bunun sonu mutluluk değil acı çekmektir. Oysa ahlak insana zevk almayı ve yaşamayı öğütler (2006, s.1028).

Dolayısıyla Rand’a göre rasyonel süreç, ahlaki bir süreçtir. İnsan, davranışlarında hata yapabilir ancak kendi ciddiyeti ve akli ile bundan korunabilir. Ya da bu yönde çaba göstermeyip hile yapabilir. Ancak soylu olan davranış, doğrulara bağlı olmak, düşünmenin sorumluluğunu üstlenmektir (2006, s.1031). Bu nedenle denilebilir ki insan davranışlarına rehberlik edecek değerler kodu rasyonel ahlaka dayanır. Rasyonel ahlak anlayışına göre insan öz-çıkarlarını ve aklını ölçüt almalıdır. Rand bu anlayışı rasyonel egoizm olarak adlandırır.

Rand, egoizmin bugüne değin birçoklarınınca yanlış değerlendirildiğini düşünür ve egoizmin ortaya çıkan bozuk versiyonlarını reddeder. O, egoizmi ve eleştirdiği özgeciliği şu sözlerle karşılaştırarak düşüncesini temellendirmeye çalışır:

Egoizm, insanın kendi başına bir amaç olduğunu savunur; özgecilik, insanın başkalarının amaçları için bir araç olduğunu savunur. Egoizm, ahlaken bir davranıştan faydalananın bu davranışı yapan kişi olması gerektiğini savunur; özgecilik, ahlaken bir davranıştan faydalanmanın davranışı yapandan başka bir kişi olması gerektiğini savunur. Egoist olmak kişinin kendi çıkarına ilgi duymasını motive edilir. Bu, kişinin kendi çıkarının neyi gerektirdiğini ve onun nasıl başarılacağını düşünmesini gerektirir. Özetle, egoizm; (a) kişinin kendi-çıkâr standardı tarafından ortaya konan değerlerin bir hiyerarşisi ve (b) daha değerli bir şeyi daha az değerli veya değersiz olan bir şeye karşı feda etmeyi reddetme (2010, s.84) anlamına gelir.

Rand, bu sözleriyle “kendini başkalarına feda et” veya “başkalarını kendine feda et” düşüncesine karşı gelmektedir. Kimse kimseye feda edilmemelidir çünkü insan hayatı fedakârlık ile uyuşmaz. Rand’ın Objektivizmi “ben yalnızca kendime değer veririm” de demez, “eğer belirli bir kişi iseniz bundan dolayı kendi hayatım ve mutluluğumun ilerlemesinde benim için bir değer olursunuz” der (Rand, 1964; Akt. Peikoff, 1993, s. 238). Buradan çıkarılacak sonuç Rand’ın egoizminin, insanın kendi varlığını devam ettirmek için “bencilce amacına ulaşmayı” hedeflediğidir. Ancak insanın sosyal bir varlık olduğu göz önüne alındığında bu

hedef yeterli olacak mıdır? Diğer bir deyişle, konu başkalarına yardım etme işi ya da hayırseverlik olunca ne yapmalıdır?

Rand'a göre bu noktada insan davranışlarına ilke olarak yine kendi hedef ve değerlerini almalıdır. Hiç kimseye gelişigüzel yardım edilmemelidir. Bir insana hak ettiğinden daha azını vermek birinin değerlerine ihanet etmektir. Bir insana hak ettiğinden daha fazlasını vermek ise birinin değerlerini feda etmek anlamına gelir. Rand'a göre gerçekten bencil bir kişi amaçlarını aklın rehberliğinde seçer. Değerlerin merkezine akli koyan Rand, rasyonalitenin kişinin tek bilgi kaynağı, tek davranış rehberi olduğunu; dolayısıyla insanın çıkarlarını ve amaçlarını, akla uygun bir şekilde uzun vadeli olarak belirlemesi gerektiğini iddia eder. Ona göre, "...en bencil şey, özgür bir aklın kendininkinden yüksek bir otorite tanımaması, kendi gerçeklik yargılarından daha yüksek bir değer tanımamasıdır" (2006, s.1045).

Ancak Rand'a göre insanlar akla dayanan, insanın bilinçli tercihleri ile ortaya çıkan, davranışlarının sorumluluğunu kabul eden bir ahlak anlayışı yerine; düşünme içermeyen, otomatik bir görev ahlakı anlayışına sığınmayı tercih eder. Rand'ın sözünü ettiği bu yaklaşım "özgecilik"tir. Daniel Bar-Tal, özgeciliğin temel niteliklerini şöyle ifade eder: "(a) başkasına fayda sağlaması, (b) gönüllü olarak yapılması, (c) kasıtlı olarak gerçekleştirilmesi, (d) faydanın tek başına amaç olması ve (e) herhangi bir dış ödül beklemeden yapılmasıdır" (Bar-Tal, 1985-1986; Akt. Piliavin & Charng, 1990, s.30). Altruizm olarak dile getirilen ve Türkçeye "özgecilik" olarak çevrilen bu kavramın Auguste Comte tarafından felsefeye kazandırıldığı düşünülmektedir. Comte, özgeciliğin insanlığın ahlak ve kültür bakımından gelişmesinin koşulu olduğunu ifade eder ve "başkaları için yaşama eğilimi ya da isteği" olarak tanımlar (Batson, 1988; Akt. Topses, 2012, s. 61). Comte'a göre:

Birey kendisini, kendi durağanlığının kaynağını onun içinde bulmak için, kendisi dışında bir varlığa adanmalıdır. Ve bu durum, kişiyi başkası için yaşamaya telkin eden eğilimlerin dürtüsü olmaksızın tam olarak gerçekleşemez. İnsan veya hayvan olsun kendisinin dışında hiçbir şeyi sevmeyen ve gerçekten de yalnız kendisi için yaşayan varlık, kendi yaşamını rezil bir cansızlık ve kontrolsüz heyecanların rezilliği altında harcamaya hükümlüdür. Bütün canlı varlıkların temel gelişme özelliği, bizim yaşamamızın temel özelliğinin daha mükemmel hâle gelmesi üzerine olan genel uzlaşmadır (Comte, 1973; Akt. Campbell, 2006, s. 359-360).

Rand toplumcu, özgeci bu ahlak anlayışına şiddetle karşı çıkar ve özgeciliği şöyle tanımlar: "Özgecilik, insanı kurbanlık bir hayvan olarak gören ve insanın kendisi için var olma hakkına sahip olmadığını, başkalarına hizmetin insanın varoluşunun tek geçerliliği olduğunu ve kendini feda etmenin insanın en yüksek ahlaki görevi, erdemi ve değeri olduğunu savunan etik teorisi"dir. Bu anlayışa göre insanın kendi varlığının tek gerekçesi başkalarına hizmettir ve kendini feda etme bir erdemdir (2003, s.88-89).

Rand, özgeciliğin iyi niyet veya diğer insanların haklarına saygı ile karıştırılmaması gerektiğini tam aksine özgeciliğin “kendini feda etme” olduğunu söyler (2003, s.88). Kendini feda etme düşüncesinin savunucuları insanların aklını teslim almak istemektedir. Bu amaçla insanların kendi isteklerini yerine getirmesinin bencilce olduğu, kendilerini başkalarının isteklerine feda etmeleri gerektiği dile getirilmektedir. Rand’a göre bu anlayış akla uygun değildir başka bir deyişle akıl ve özgecilik uyumsuz iki unsurdur. Rand şu sorularla bu uyumsuzluğu dile getirir: “Neden başkalarının mutluluğuna hizmet etmek ahlaki ama kendinize değil? Zevk bir değerse başkaları tarafından deneyimlendiğinde neden ahlaki, siz deneyimlediğinizde neden ahlaksızdır? Bir değer üretmek ve onu korumak neden ahlaksızdır ama onu vermek ahlaki bir değerdir? İyi olanların ahlaki amacı, kötü olanların uğruna kurban edilmek midir?” (Rand, 2003; Akt. Binswanger, 1988, s. 41).

Rand’a göre bütün bu soruların cevabı ya da ulaşılan sonuç, fedakârlığın değer standardının ölüm olduğudur. Böyle bir anlayışa göre insanın yaşama arzusu kötüdür. Rand bu yaklaşımın sürekli olarak fedakâr olmanın önemini vurguladığını, “almaktan çok vermekle kutsanmış” olanı duyurduğunu ancak bu anlayışın pratikte bu şekilde çalışmadığını dile getirir. Pratikte olan vericilerin asla kutsanmaması ve hatta onlardan ne kadar çok verirlerse o kadar çok talepte bulunulmasıdır (Rand, 2010; Akt. Binswanger, 1988, s. 43). Rand, özgeciliğin başkalarının ihtiyacının bir insanın hayatına ipotek koyduğunu ve dahası bir insanı diğer insanlar için sebepsiz yere kurban ettiğini iddia eder (2012, s. 89).

Rand, özgeciliğin niçin insanlar başkaları için yaşasın? İnsan niçin kurbanlık bir hayvan olsun? Bu, niçin iyi bir şey olsun? Sorularına akla dayanan bir cevap veremediğini söyler (2003, s. 89). Hatta ona göre insanlar bu türden sorulara cevap verme, gerekçe gösterme ihtiyacından kaçmak için mistisizme sığınmaktadır. Çünkü mistisizm doğüstü ve irrasyoneldir. Dolayısıyla gerekçe değil, inanç temellidir. Mistisizm işte bu şekilde meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Rand bu tespitleri doğrultusunda kötülüklerin kaynağının ve ahlaki çöküşün sorumlusunun “insan doğası” değil, özgeci filozoflar ve onların ilkelerine uygun davranan insanlar olduğunu söyler (2010, s. 48). Özgeciliğin medeniyet üzerindeki olumsuz etkilerinin psikolojik sonuçlarını ve yaşanacak problemleri şu cümlelerle özetler:

1. Kişilerin değerler konusundaki asıl ilgisi nasıl yaşayacağı değil, yaşamını nasıl feda edeceğidir. Bu da beraberinde kendine saygı eksikliğini doğurur.
2. Bu kişiler insanlığı, birisinin yardımı için dilenen mahvolmaya mahkûm dilenciler sürüsü olarak görmektedir. Bu anlayış, başkalarına saygının olmayışını doğurur.
3. Özgeci zihniyete sahip kişi “kötü bir evrende” kapana kısıldığına inanır. Bu evrende felaketler insanların yaşamlarında sürekli olarak vardır ve yaşam asıl olarak bunlardan oluşur.

4.Ve bu insanlarda etiğe karşı uyuşuk bir kayıtsızlık, bedbaht bir ahlak ilgisizliği söz konusudur. Çünkü özgeci insanların sorunları, muhtemelen onun karşılaşmayacağı, kendi yaşamının gerçek problemleri ile ilişkisi olmayan durumlarla ilgilidir ve böylece bu sorunlar onu hiçbir ahlaki prensibe sahip olunmayan bir hâlde bırakır (2010, s. 60-61).

Rand, alturizmin bu kötü sonuçlarının yanında iyi niyet ve gerçek yardımseverliği de ortadan kaldırdığını savunur. Çünkü bu yaklaşım bencil olmamayı başkalarına yardım etmeye indirgemiş, insanın başka insanlar üzerinde kişisel çıkarı olamayacağını insanlara inandırmış, bir başka kişiye değer vermenin ölçütünü de kendini feda etmeye bağlamıştır (2010, s. 61). Oysa insan kurbanlık bir hayvan değildir ve başkalarına yardım etmek ahlaki bir görev değildir. “Feda etme” daha değerli bir şeyi daha az değerli olan veya değersiz olan bir şey karşılığında vermektir. Buna göre özgecilik bir insanın erdemini, kendi değerlerini verme, onlardan feragat etme veya onlara ihanet etme derecesi ile ölçer çünkü bir yabancıya, bir düşmana yardım etmek, kişinin sevdiklerine yardım etmesinden daha erdemli, daha az “bencilcedir”. Akılcı davranma prensibi ise daha değerli bir şeyi daha az değerli bir şey karşılığında feda etmemeyi yani her zaman değerlerimizin hiyerarşisine uygun olarak davranmayı temel alır.

Rand’a göre insanın tüm tercihlerini kapsayan bu altruist davranış akılcı değildir ve dolayısıyla düşünülmüş bir değer yargısı ve ahlaki tercihten söz edilemez. Rand bencilliği özgecilikten farklı bir şekilde ele alır. Ona göre, sevgi ve arkadaşlık bencil değerlerdir. “Sevgi, kişinin bir diğer kişi şahsında kendine saygının bir ifadesi ve dışavurumudur. Kişi, sevdiği kişinin sırf mevcudiyetinden dolayı kişisel, bencil bir zevk duyar. Kişinin sevgide aradığı, ondan çıkardığı ve kazandığı şey kendi kişisel, bencil mutluluğudur” (2010, s. 62-63). Bencil ve kişisel duygularla ilişkili olmayan bir sevgi, değer verdiklerimize kayıtsız olmaktır ki bu durum çelişki içerir. Kişinin kayıtsız olmaması, sevdiğine ilgi göstermesi akılcılığın ve bencil çıkarlarının gereğidir. Mesela Rand’a göre (2010, s. 63) karısına âşık olan bir kişinin, onun ölümcül bir hastalıktan kurtulması için varını yoğunu harcaması olağandır. Kişinin bunu kendisi için değil eşi uğruna bir “fedakârlık” olarak yaptığını, eşinin yaşamasının veya ölmesinin hiçbir fark oluşturmadığını iddia etmesi saçma olacaktır.

Rand bu örnekle kişinin değerler sıralamasının en üstünde bencil çıkarlarının olduğunu, kişisel fayda sağlayan bu davranışların fedakârlık olarak yorumlanmaması gerektiğini vurgulamak istemektedir (Rand, 2010, s. 63). O fedakârlığı daha da netleştirmek için şu örneği verir:

Kendisi için hiçbir anlam ifade etmeyen başka on kadının hayatını kurtarmak uğruna, kişinin kendi eşinin ölmesine müsaade ettiğini düşünün. Bu bir fedakârlık olacaktır. İşte objektivizm ve özgecilik arasındaki fark burada en aşikâr şekilde görülebilir. Eğer fedakârlık ahlaki bir davranış prensibi ise bu durumda bu koca diğer on kadın uğruna eşini feda etmelidir. Eşini diğer kadınlardan ayıran şey nedir? Bu kararı verecek olan kocası için kadının ifade ettiği değerden başka hiçbir şey, kocasının mutluluğunun kadının hayatta kalmasını gerektirmesi gerçeği dışında hiçbir şey (2010, s. 63-64).

Bütün bu ifadelerden de açıkça anlaşılıyor ki insanın tercihlerinde ölçüt kendi kişisel akılcı çıkarlarıdır. Bir başkasına yardım etme sırasında gösterilen çaba, ayrılan zaman ve risk, kişinin kendi mutluluğu ve değerleriyle ilişkilidir. Bu ölçütü kabul etmek ve değerlere uygun davranmak önemlidir.

Rand'a göre dürüstlük, kişinin kendi değerlerine sadık kalması; bu değerler doğrultusunda davranışta bulunmasıdır. Dolayısıyla insanın sevdiğine yardım etmesi dürüstlüktür. Çünkü bir insan birisini sevdiğini dile getirip ona zarar veriyorsa bu davranış dürüst değil ahlaksızcadır (2010, s. 64-65). Aynı anlayış arkadaşlık ilişkilerinde de geçerlidir. Arkadaşı sıkıntıda olan kişi ona altruist değil akılcı bir şekilde yardım etme çabasında olmalıdır. Örneğin bir kişinin kendisine çok da ihtiyacının olmadığı şeyleri alıp para harcaması yerine bu parayı aç olan arkadaşına vermesi, fedakârlık olarak değil dürüstlük olarak adlandırılır. Kişinin bu durumun aksine davranması durumunda bu kişi aç olan kişinin arkadaşısı olduğunu söyleyemez (Rand, 2010, s. 65-66).

O hâlde ahlaki davranış; sevgi, saygı ve aşta kişi davranışını kendi değerler hiyerarşisi içinde değerlendirmek ve buna uygun hareket etmektir. Sevdiklerimiz ve tanıdıklarımıza yönelik davranışların gereği budur, peki söz konusu yabancılar olursa ne yapılmalıdır? Rand, bu kişilere bu durumu kötüye kullanmadıkları sürece “genel saygı ve iyi niyet” gösterilmesi gerektiğini savunur (2010, s. 66). Rand, akılcı ve kendisine saygısı olan bir bireyin bu durumda sahip olduğu konum ve psikolojiyi şöyle ifade eder:

Akılcı bir kişi; yaşamın tüm değerlerin kaynağı olduğunu ve bu sebeple yaşayanlar arasında (cansız nesnelere karşı olduğu gibi) ortak bir bağ olduğunu, diğer insanların potansiyel olarak kendisinininkiyle aynı değerleri elde edebileceğini unutmaz. Bu durum onun, diğer insanların yaşamlarını kendi hayatı yerine koyabileceği anlamına gelmez. O, kendi yaşamının sadece kendi değerlerinin kaynağı değil fakat aynı zamanda onun değer verme kapasitesinin de kaynağı olduğu gerçeğini bilir. Bu nedenle kişinin diğerlerine verdiği değer, birincil değer, yani kendisinin bir sonucu, bir uzantısı ve ikincil ifadesidir... Kendine saygısı olan insanların diğer insanlara duyduğu saygı ve iyi niyet büyük ölçüde bencilcedir; insanlar aslında şunu düşünür: “Diğer insanlar önemlidir çünkü onlar da benimle aynı türdendir.” Seven canlı varlıklar olarak onlar kendi yaşamlarını sevmektedirler. Herhangi bir sempati duygusunun ve herhangi bir “tür dayanışması” hissinin psikolojik esası budur (2010, s. 66-67).

Dolayısıyla akılcı kişi insanlara insan oldukları için bu iyi niyet ve saygı çerçevesinde davranır. Rand normal şartlardaki bu davranış kuralları ile acil durumda geçerli olan davranış kurallarını birbirinden ayırırken bunların temel ilkelerinin aynı olduğunu dile getirir. Ona göre kişinin acil bir durumda tanımadığı insanlara yardım etmesi sadece bu genel iyi niyet ve saygı gerekçesindedir (2010, s. 67). Rand, acil durumu şöyle tanımlar: acil, zaman sınırı olan bir durum, beklenmedik bir anda ortaya çıkan insan yaşamını tehlikeye sokan durumlar yaratan (bir sel, deprem, yangın gibi) dolayısıyla istenmeyen bir durumdur. Burada temel amaç tekrar

normal koşulları sağlamaktır. Normal koşullar nesnelere doğası gereği olan, insan varoluşuna uygun olan koşullardır. Acil bir durumda yabancılara gönüllü olarak yardım edilebilir. Ancak bu durumun koşulu insanın kendini başkasına adamaması diğer bir deyişle hayatını tehlikeye atmamasıdır. Örneğin batan bir gemideki yolcuları insan yaşamına verdiğiniz değerden dolayı kurtarmaya çalışmanız tehlike geçtikten sonra da kendinizi o insanların başka problemlerine adayacağınız anlamına gelmez (Rand, 2010, s. 68,69).

Rand'a göre normal varoluş şartlarında insan, amaçlarını belirlemeli bu doğrultuda bireysel çaba sarf etmelidir. Bu amaçlar başka insanların yaşadığı talihsizliklere feda edildiğinde kişi amacına ulaşamaz. "Kişi, sadece insan yaşamının imkânsız olduğu şartlar altında uygulanabilen kuralların rehberliğinde hayatını sürdüremez" (2010, s. 69). Dolayısıyla acil durumlarda yardım etme prensibini bütün insan sorunlarına genellememeli, bireylerin hayatlarına talihsizlik yaşayan insanlar tarafından ipotek konulmasına müsaade edilmemelidir.

Sonuç olarak Rand, özgeciliğin insanın kendisi için var olma hakkının olmadığını savunan bir sistem olduğunu söyler. Bu anlayışta insanın diğer insanlara hizmet etmesi kendi varlığının tek gerekçesidir ve kendini feda etme insanın en yüksek ahlaki görevidir. Bu anlayışın akla dayanan hiçbir tarafı yoktur ve bu sistem medeni dünyadaki ahlaki çöküşü oluşturan sistemdir. Ona göre özgecilik, iyi niyet ve gerçek yardımseverliği ortadan kaldırmıştır ve bu nedenlerle reddedilmelidir.

3. ÖZGECİLİĞE FARKLI BAKIŞ AÇILARI

Rand'ın ifade ettiği gibi "Özgecilik insan doğasına, hayatına zarar veren bir yaklaşım mıdır? Neden birçok insan altruist davranışlar sergilemektedir? Altruist davranışların temelindeki motivasyon nedir?". Özgeciliğin temeli ile ilgili son zamanlarda giderek artan biyoloji, sinir bilim ve psikoloji alanındaki çalışmalar; özgeciliğin toplumsal iş birliğinin, insan davranışlarının doğasına ilişkin daha anlaşılır açıklamalar getirmektedir. Muhtemelen Rand'ın içinde bulunduğu dönemde ortaya konulmamış ve yakın zamanda yapılan bu çalışmalar altruist davranışlar sergilemenin biyolojik, evrimsel ve kültürel bir sonuç olduğunu iddia etmektedir.

Bu doğrultuda birçok özgeci kuram ortaya çıkmıştır. Bunlardan birkaçını ele almak yerinde olacaktır. İlk ele alacağımız kuram "mutlak ya da gerçek özgecilik" olarak adlandırılan kuramdır. Burada kişi hiçbir karşılık beklemeden kendi hayatını riske sokarak başkasının hayatını kurtarır. Kurama göre davranış hızla ve içgüdüsel olarak ortaya çıkmaktadır. Kuramı ortaya koyan düşünürler özgeci davranışı ortaya çıkarıcı "karar süreci"nin de önemli olduğunu dile getirirler. Bu noktada insanların içgüdüsel bir şekilde yardıma koşanlara daha çok güven

duyduğu, hesap yaparak veya akıllıca yardımda bulunanlara daha az güven duyduklarını ortaya koymuştur (Çetin, 2019, s. 5-6). Bu kuramın belirgin özelliği davranışın planlı bir şekilde değil, kendiliğinden gerçekleşmesidir.

Diğer bir kuram olan “kan bağı kuramı”na göre kişi kendi genlerinin kalıcı olması amacıyla hayatını riske sokacak psikolojik bir evrim sürecinden geçmiştir. Yaptığı fedakârlıkla kan bağı olan kişi ya da kişiler hayatta kalacak, özgecinin genlerinin varlığı devam edecek, yakınları ile iş birliği bağı güçlenecek ve sonuçta grup bu durumdan yarar görecektir. Kan bağı azaldıkça özgeciliğin ortaya çıkma ihtimali azalacaktır.

“Karşılıklı özgecilik” kuramı ise insanların hiç tanımadıklarına gösterdiği bir özgecilikten söz eder. Burada insanlar şu mantıkla hareket eder: Benim bugün onun için gösterdiğim fedakârlığa gün gelecek o da aynı şekilde cevap verecektir. Bu özgecilikte karşılıklı fayda beklentisi vardır. İnsanı bireyselden çok grup içinde daha çok getiriye sahip kılan bu özgecilik evrimsel olarak da desteklenmektedir (Çetin, 2019, s. 7-9). Denilebilir ki bu tür özgecilik hayatta daha çok karşılaştığımız özgecilik türüdür. Buna örnek olarak iş hayatındaki rekabet ortamı verilebilir.

Rekabetçi özgecilik kuramında ise insanlar kendi performanslarını ortaya koyarak özgecilik konusunda birbirleriyle yarış içine girerler (Çetin, 2019, s. 11-12). Bu duruma günümüz iş hayatında sıkça rastlanır. Çalışanlar ileride kazanma ihtimalleri olan imkânlar için gerektiğinde para ve emek harcayarak özgeci davranışlar gösterirler. Yine çağımızda davranışlarımız üzerindeki etkisi sıklıkla vurgulanan psikolojik ve sosyal etkenlere vurgu yapan yaklaşımlar vardır. Bunlardan psikolojik yaklaşım özgeciliği, “Anne babanın çocuklarını besleme duygusunun devamı olan insanın evrimsel sürecinin ilk aşamalarında ortaya çıkmış duygusal bir durum olarak tanımlamaktadır” (Çetin, 2019, s. 24). Sosyal yaklaşım ise özgeciliği Bandura’nın sosyal öğrenme teorisine dayandırmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyen Piliavin’e göre özgecilik, öğrenme ve ebeveyn modellemesi yoluyla gelişmektedir. Çocuklar anne ve babalarından fedakârca davranışlar görürler. Bu sayede duygudaşlık ve sosyal sorumluluk duyguları gelişir (Piliavin, 2000; Akt. Haskı-Leventhal, 2009, s. 275-276). Özgeciliğin cinsiyet ile olan bağı da araştırma konusu yapılmış ve fedakârca yardım etme davranışında farklı cinslerin farklı davrandıkları gözlenmiştir. Bu durumun kadın ve erkeğin üstlendiği toplumsal rollerin farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir (Piliavin & Charng, 1990, s. 34).

Özgeciliğin ahlakla olan ilişkisine baktığımızda, özgecilikle mutlak ahlaki değerler arasında bir bağ olmadığını çünkü insanların ahlaklı ya da ahlaksız dünyaya gelmediklerini bu değerleri geliştirecek potansiyele sahip olduklarını söyleyebiliriz. Özgeciliğin ahlaki değerlere

uygunluğu özgecinin içinde bulunduğu ortamın koşullarına, grup normlarına, çıkarlarına göre değerlendirilmektedir. Yine araştırmacılar karma bir toplumda özgeci ve bencil kişilerin sosyal iş birliği sürecinde farklı davranabildiklerine, hatta aynı bireylerin özgeciyken ya da bencilken özgeciye dönüşebildiklerine dikkat çekmekte ve bu duruma “kişiye özgü ahlak” kavramıyla açıklama getirmektedirler. Sözü ettiğimiz bu grup normlarının birbirinden farklı olması, içinde bulunulan koşulların değişmesi ya da kişilerin ahlak anlayışlarının zamanla değişmesinin yanı sıra bireylerin başka insanların davranışlarını değerlendirirken de farklı bir tavır içinde oldukları görülmektedir. Psikolojide “ikiyüzlü ahlak” olarak nitelendirilen bu durum ahlaki değerlendirme kriterlerinin kendimiz ve başkaları için farklı şekilde çalıştığını göstermektedir. Bu şu anlama gelir: İnsanlar eleştirdikleri davranışı kendileri tekrar ettiklerinde kendilerini daha ahlaklı bulmaktadır (Çetin, 2019, s. 25-26).

Günümüzde özgeciliği biyolojik bir temele dayandıran çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan sonuçlar deneysel temele sahiptir. Örneğin bir deneyde, beyinde sol yarım küredeki temporal korteksin MR görüntüleme yöntemi ile incelendiği aşağıdaki deneyin verileri bir bulgu olarak ortaya konulmuştur.

Tankersley ve arkadaşları, özgeciliğin nörolojik yönünü açıklamak üzere yaptıkları araştırmalarında, iki gruba ayırdıkları deneklerine farklı iki yönerge vermişlerdir. İlk gruba bir bilgisayar oyunu vererek bu oyunla kendilerine para kazanabilecekleri bir yönerge, diğer gruba ise yine bilgisayar oyunu vererek bir hayır kurumu için para kazanabileceklerine yönelik bir yönerge verilmiş ve denekler bilgisayar oyunu oynarken onların beyin dalgaları (posterior singulat korteks, biletal hipokampus, sol temporal lob, sol pSTC ve lateral prefrontal korteks bölgeleri) kayıt altına alınmıştır. Tutulan kayıtlara göre, özgecilik davranışıyla hareket eden kişilerin beyin dalgalarındaki değişmelerde anlamlı farklılaşmalar olduğu ancak diğer grupta bu bölgelerdeki değişimlerin anlamlı olmadığı görülmüştür (Tankersley vd, 2007; Akt. Ümmet, 2012, s. 43). Bu sonuçlar da göstermektedir ki özgeciliğin sadece psikolojik ve sosyal değil, biyoloji ile de ilişkilendirilebilecek bir yanı vardır.

Özgeciliğin psikolojik, ahlaki ve biyolojik nedenlere dayandığını savunan tüm bu yaklaşımların yanında, özgeciliğin zihinsel tutuma başka bir deyişle toplumu oluşturan insanların bakış açılarına bağlı olarak ortaya çıktığını da gözlemek mümkündür. Örneğin; özgeci davranış, hukukun üstünlüğü ve iş birliği kuralları arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada kültürel açıdan farklı 16 şehirde inceleme yapılmıştır. Hukukun üstünlüğünü benimseyen şehirdeki insanların, hukukun üstünlüğünü benimsemeyen ya da bu konuda daha zayıf bir algıya sahip şehirlerin insanlarına göre daha çok özgeci ve işbirlikçi olduğu ortaya çıkmıştır (Çetin, 2019, s. 31).

Araştırmada, son olarak sunulacak hipotez özgeciliğin temelinde de egoist motivasyonların olduğunu savunan “empati-özgecilik hipotezi”dir. Daniel Batson tarafından geliştirilen bu hipoteze göre bir kişi yardıma muhtaç birisiyle karşılaştığında empatiden kaynaklı bir iç sıkıntı

yaşar. Kişi bu sıkıntıyı aşmak ve rahatlamak için acı çekene yardım ederek veya durumdan kaçarak motive olur. Her iki eylem de egoist bir psikolojik mekanizma ile motive edilir. Yardım etme ihtimali olan kişi, acı çeken kişiyle duygudaşlık kurabilir ve daha sonra hastaya yardım etmeye çalışır. Batson'a göre yardımcı bencilce motive olmuyor, kendi sıkıntılarını özgeci bir şekilde aşmak için gerçek bir arzu ile motive oluyor. Bu hipotez duygudaşlığın gerçekten özverili bir davranışa yol açtığını iddia eder (Batson, 1991; Akt. Gantt vd., 2013, s. 11-12).

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Ayn Rand'ın insanın rasyonel bir varlık olduğu ve iradesiyle seçimlerde bulunduğu, doğuştan gelen otomatik bir bilgisinin olmadığı yönündeki tespitleri yerindedir. Ancak insanların irade ve bilinçlerini kullanmamalarının sonucu olarak birbirlerine fedakârca davranışta buldukları tespiti, yine bu doğrultuda özgeciliğin; inanç temelli, subjektif, mistik olduğunu ve bilimsel-mantıklı bir nedene dayanmadığı iddiası tartışmaya açıktır.

İnsanların birbirlerine gönüllü yardımda bulunmaları, birbirlerine hiçbir karşılık beklemeden maddi ve manevi destek olmaları sıkça gözlemlediğimiz bir davranıştır. Hatta kimi zaman bu yönde karşılaştığımız sıra dışı davranışlara da tanık olunmaktadır. Örneğin metronun raylarına düşen bir çocuğu fark eden bir adamın yaklaşan trene rağmen çocuğu kurtarmak için metro raylarına atılması oldukça sıra dışı bir davranıştır. İnsanların bu davranışlarının altında yatan motivasyonun ne olduğu sorusu göz ardı edilemez. Özgecilik olarak adlandırılan bu türden davranışları belirleyen psikolojik, sosyal, ekonomik vb. etkenler vardır. İnsanların kurduğu etkileşim, doğduğu aile, kişilik yapısı, cinsiyet, bulunduğu çevre, farklı değerler, inanç ve ideoloji bu türden davranışların nedenleri olabilir.

İşte bu nedenle insan davranışlarının temelinde ne yattığını araştırmaya yönelik olarak psikologlar, sosyologlar, antropologlar ve filozoflar araştırmalar yapmaktadır. Her bir alan kendilerini ilgilendiren yöne ağırlık vermektedir. Bu nedenle insanı tek tip bir davranış türü ile açıklama ya da davranışlarının bir formülünü ortaya çıkarma çabaları bir sonuç vermemiştir. Bu durum ele alınan konunun karmaşıklığından kaynaklanmaktadır.

Bütün bu veriler, yaklaşımlar ve araştırmalar ışığında denilebilir ki özgecilik Rand'ın ele aldığı gibi tek açıdan yani sadece insanı felakete sürükleyen bir unsur, bütün kötülüklerin kaynağı olarak değil, çok farklı açılardan ele alınması gereken karmaşık bir konudur. Ayrıca özgecilik ve nedeni ne kadar tartışmalı ise bencillik konusu da bir o kadar tartışmalıdır. Rand'ın insan davranışlarını ve doğasını sadece egoizm temelinde ele alması yeterli görünmemektedir.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. “Ayn Rand İçin Dünyadaki Kötülüklerin Kaynağı: Altruizm” başlıklı araştırmada kamuya açık kaynaklar kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Bektaş, Ç. (2008). Etik kodların otel endüstrisine katkıları ve bir alan araştırması. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-17.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe terimleri sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Campbell, R. L. (2006). Altruism in Auguste Comte and Ayn Rand. *The Journal of Ayn Rand Studies*. 7 (2), 357-369.
- Çetin, H. (2019). *Özgecilik, toplumsal işbirliği ve rekabet* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gantt, E. E., Reber, J. S., & Hyde, J. (2013). The psychology of altruism and the problems of mechanism, egoism, and determinism. In H. Koppel (Ed.) *Psychology of Altruism* içinde (ss. 1-35). NY: Nova Science Publishers.
- Haskı-leventhal, D. (2009). Altruism and volunteerism: the perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 39(3), 271- 299.
- Peikoff, L. (1993). *Objectivism: The philosophy of Ayn Rand*. New York: Penguin Group.
- Piliavin, J. A. & Charng, H. W. (1990). Altruism: A review of recent theory and research. *Annual Review of Sociology*, 16, 27-65.
- Rand, A. (1988). *The Ayn Rand lexicon, objectivism from a to z*. H. Binswanger (Ed.) New York: Penguin Group.
- Rand, A. (2003). *İhtiyacımız olan felsefe*. (Çev. N. Kandemir), İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Rand, A. (2004). *Kapitalizm bilinmeyen ideal*. (Çev. N. Kandemir) İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Rand, A. (2006). *Atlas silkindi*. (Çev. B. Dişbudak). İstanbul: Plato Film Yayınları.

- Rand, A. (2010). *Bencilliğin erdemi*. (Çev. N. Kandemir). İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Ümmet, D. (2012). *Üniversite öğrencilerinde özgecilik davranışının transaksiyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumu bağlamında incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Topses, G. (2012). Elseverlik (alturizm) ve benseverlik (egoizm) ölçęiyle ilgili geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1(2), 60-71.

EXTENDED ABSTRACT

The Source of Evil in The World for Ayn Rand: Altruism

Introduction:

One of the questions at the center of ethical debates is 'What is or should be the main motivation for our behavior?'. While trying to answer this question, 'egoism' and 'altruism' have different perspectives. Ayn Rand argues that rational egoism is based on reasoning, not self-sacrifice, whereas self-sacrifice is the highest moral duty of altruism which has no rational aspect. This is why Rand argues that altruism is an approach that harms human nature and life.

According to Rand, a rational, objective answer to why people need a system of values has not been given so far. Rand aimed to develop a moral system based on objective realities and causality to discover a rational moral philosophy and reveal the true meaning of egoism, which she thought was ascribed to false understandings.

Ayn Rand's Critique of Altruism:

Rand rejects the intrinsic theory, which argues that the good is inherent in certain things and actions, and the subjectivist theory, which claims that the good has nothing to do with reality. She accepts the objectivist theory, which evaluates the good according to a rational value standard and reality. She does not see value separate from purpose and human actions as independent from reason. In this context, Rand criticizes the subjectivist and altruistic moral understandings contradicting her moral system. She introduces her ethical principles by explaining why people need a value system, a moral code.

In this direction, Rand considers a human as a heroic being who has free will, thinks and makes choices, strives, and can achieve great things about the universe. For this reason, human should continuously value their life with free will and create and implement the code of moral values that he needs.

Rand states that the human will is a determining and essential factor. However, the fact that any action is chosen by the person himself does not mean that that action will be moral. At this point, the guidance of rational principles and reasons are needed. According to her, life and happiness cannot be achieved by unreasonable whims. Man is free to try to survive in any random situation, but when he does not live as his nature needs, he must die. The purpose of

morality is to teach people to enjoy and live. Thus, Rand mentions the critical relationship between ethics and rationality. According to her, the rational process is a moral process. A person can make mistakes in his actions. Still, he can be protected from this by reasoning, or he can cheat without making any effort in this direction. Still, to be loyal to noble and heroic truths, one must take responsibility for his thinking.

In short, according to Rand, the value standard of Objectivist ethics is human life. One's means of survival is the mind. Therefore, what is for the existence of a rational life is good, and the opposite of this is bad. At every opportunity, Rand mentions the importance of the conscious actions of the human being, in which humans direct their thoughts with the rules of logic.

In her understanding of morality, Rand aimed to develop a rational, egoistic moral system based on objective facts. Rand argued that one should want happiness for himself; that is why she tried to eliminate the misconceptions attributed to egoism. Apart from moral understandings based on sacrifice, another concept she criticizes is "duty." In her view, duty destroys all foundations of rational life.

Different Perspectives on Altruism:

Unlike the general moral understanding based on altruism and mysticism, Rand defended rational egoism in morality and considered altruism as an approach that harms human life. Given that many people display altruistic behaviors, it is crucial to question why it is claimed as harmful. Current research into the origins of altruism argues that altruistic behaviour is an evolutionary, cultural and biological result. As the studies increased and deepened, more than one theory about the altruistic approach emerged. One of those is "pure altruism", which refers to those who risk their lives without expecting anything in return. An instinctive reason appears here. Another one is the "kin altruism theory," which explains the same behavior with the process of psychological evolution. On the other hand, in the "reciprocal altruism" theory, the person make the sacrifice (cost) for someone because he believes that this person will endure a sacrifice for himself in return. This theory is evolutionarily supported. Another theory claims that besides imitation, biological transferences are also effective in the altruistic behavior relationship between children and their families. All these studies show no association between altruism and absolute moral values. Depending on the environment one is in, the altruist can also act according to the rules and interests of the group. Some studies have revealed that in a diverse society, altruistic people can act selfishly, and selfish people can act selflessly.

Therefore, altruism is not only a factor that drives people to misfortune but also a concept that needs to be evaluated in many different respects. Psychological, social, economic, etc. factors determine this type of behavior. Studies show that social values and norms are very effective in altruistic behaviors. In summary, Rand states that altruistic behavior is mystical and cannot be supported by scientific and logical reasoning, so she finds egoism as fundamental for herself. However, Rand's evaluation of behavior based on pure egoism does not seem sufficient and satisfactory.

Conclusion and Discussion:

Rand aims to get to the root of the problem to put forward a rational moral philosophy, develop a moral system based on objective realities and causality, and reveal the true meaning of egoism, which she thinks is ascribed to false understandings. However, the validity of Rand's arguments on altruism remains as open to debate because it is typical behavior in their daily lives. People support each other materially and morally without expecting anything in return. Recent sociological, psychological, and even biological studies have revealed that altruism is as natural as egoism in humans. In the article, Ayn Rand's critique of altruism will be presented and the validity of her thoughts will be questioned.